

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
«___» _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ: ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ

для студентів

спеціальності: 227 Терапія та реабілітація
рівня вищої освіти: першого (бакалаврського)
освітньої програми: 227.00.02 «Фізична терапія, ерготерапія»

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 0684/23
(підпис) (прізвище, ініціал)
«___» _____ 2023 р.

Київ-2023

Колектив авторів: Бонь О.І., Будзар М.М., Іванюк О.Л., Тарасенко О.О.

Координатор авторського колективу: проф. В.О. Огнев'юк.

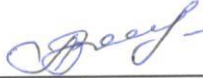
Рецензент: І. Б. Гирич.

Викладач:

Бонь Олександр Іванович, доцент кафедри історії України Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри історії України Факультету суспільно-гуманітарних наук.

Протокол від 28 серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри історії України А.В. Гедьо

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 227.00.02 «Фізична терапія, ерготерапія» _____ 20__ р.

Гарант освітньої програми М.Ф. Хорошуха

Робочу програму перевірено _____ 20__ р.

Заступник декана В.М. Завадський

Пролонговано:

на 2022/2023 н. р. _____ (_____), «__» ____ р., протокол №

на 2023/2024 н. р. _____ (_____), «__» ____ р., протокол №

на 20__ /20__ н. р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол №

на 20__ /20__ н. р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол №

© Бонь О.І., 2023 р.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Характеристика дисципліни за формами навчання</i>	
	<i>денна</i>	<i>заочна</i>
<i>«Українські студії: історичні студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	<i>2 / 60</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	<i>60</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>28</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>10</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>18</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Українські студії: історичні студії» покликаний актуалізувати і узагальнити знання студентів першого курсу з історії України, сформувати у молодих людей розуміння національного державотворчого процесу як неперервного явища. Він побудований на цивілізаційному підході до вивчення історії. Матеріал викладений з поєднанням хронологічного і проблемно-тематичного принципів.

Курс визначальною парадигмою має розвиток цивілізації на території України на її поліваріантному підході. Також враховує внесок багатьох спільнот в розвиток цивілізації на теренах України.

Також стрижневою темою курсу є боротьба українського народу за свою свободу, суб'єктність в історії і культурі Європейської цивілізації. Боротьба з російською імперською агресією протягом століть.

Програму розраховано на використання її у процесі дистанційного навчання. Практичну реалізацію програми для дистанційного навчання зафіксовано у електронному курсі. URL: <https://elearning.kubg.edu.ua>

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти наступними компетентностями:

ЗК-06	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК-15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК-02	Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

3. Результати навчання за дисципліною

РН-01	Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.
РН-02	Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).
РН-15	Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.
РН-16	Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.
РН-18	Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Тематичний план для денної форми навчання

	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						МК
		Р	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	
Змістовий модуль I Україна у світовому цивілізаційному процесі: від давніх часів до ранньомодерної доби. Процеси модернізації в Україні ранньонового й нового часу								
1.	Цивілізаційний вимір України. Давня історія України як підгрунття її сьогодення	6	2	2			2	
2.	Середньовічна спадщина Русі-України (Київської Русі) у світовому історичному контексті. Русь-Україна від Середньовіччя до Ренесансу (XIII – XVI ст.)	6	2	2			2	
3.	Українське національне державотворення у XVII – XVIII ст.	6	2	2			2	
4.	«Відкриття національної спадщини» у процесі українського націєтворення: кінець XVIII – сер. XIX ст. На шляху до національного самоусвідомлення: др. пол XIX – поч XX ст.	6	2	2			2	
	<i>Разом</i>	26	8	8			8	2
Змістовий модуль II Україна у XX та на початку XXI ст.								
5.	Україна у горнилі війн, революцій в першій третині XX ст.	6	2	2			2	
6.	Українська нація та її боротьба за своє існування в умовах тоталітаризму (1930–1940 рр.). Україна від тоталітаризму до розкладу системи: 1950 – 1980 рр.	8	2	2			4	
7.	Україна 1990 – 2020 рр.: у цивілізаційному геополітичному розломі	8	2	2			4	
	<i>Разом</i>	24	6	6			10	2
	Семестровий контроль	10						
	<i>Усього</i>	60	14	14			18	4

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І

**Україна у світовому цивілізаційному процесі:
від давніх часів до ранньомодерної доби. Процеси модернізації
в Україні ранньомодерної й нового часу**

Лекція 1. Цивілізаційний вимір України. Давня історія України як підґрунтя її сьогодення

1. Поняття «історія», «цивілізація», «культура», «історична спадщина», «ідентичність», «ментальність».
2. Зародження і становлення української цивілізації.
3. Україна у історичних, культурно-цивілізаційних процесах Європи і світу.
4. Військово-політичне протистояння з російською федерацією: цивілізаційний злам.
5. Духовний і матеріальний світ Трипільської цивілізації.
6. Цивілізаційний спадок давніх киммерійців, скіфів та сарматів в Україні.
7. Внесок античної цивілізації Північного Причорномор'я в суспільно-політичний та культурний розвиток України.
8. Становлення слов'ян на теренах давньої України. Язичництво як світогляд і релігійна система.

Основні поняття теми: історія, цивілізація, культура, історична спадщина, ідентичність, ментальність, цивілізаційний вимір, цивілізаційний злам, трипільська культура, землеробська цивілізація, цивілізаційний спадок, кочова цивілізація, антична цивілізація, західна цивілізація, етногенез слов'ян, язичництво.

Семінар 1. Давня історія України як підґрунтя її сьогодення

1. Проблеми цивілізаційної визначеності сучасної України.
2. Вплив Трипільської культури на формування цивілізації в Україні.
3. Киммерійці, скіфи та сармати в українській історії, культурі та ментальності.
4. Грецькі міста-поліси на території України як вияв західної цивілізації.
5. Давні слов'яни у писемних, археологічних та фольклорно-етнографічних джерелах.

Практичне завдання:

1. Дослідіть одне з писемних джерел про язичництво в Україні.
2. Відвідини Музею історичних коштовностей (Скарбниці Національного музею історії України): Світ мистецтва киммерійців, скіфів, сарматів (зараз – віртуальна екскурсія).

Література до теми:

1. Бонь О.І., Іванюк О.Л. Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Вища школа, 2015.
2. Відейко М. Ю. Шляхами трипільського світу. Київ: Наш час, 2007. 296 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Videiko_Mykhailo/Shliakhamy_trypils_koho_svitu/
3. Відейко М.Ю. Нарис п'ятий. Витоки державності в історико-географічному ареалі України в прадавню добу. В: Українська державність: історико-правничі нариси. Нарис п'ятий / за заг. ред. В. А. Смолій. Київ: Юридичне видавництво «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса, 2021. С. 118-145.
4. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Тарашук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
5. Залізник Л. Україна в колі світових цивілізацій. К., 2006.
6. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.); НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т.1: Історія культури давнього населення України. 2001. 1135 с.
7. Калакура Я.С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я.С. Калакура, О.О. Рафальський, М.Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
8. Крижицький С.А., Зубар В.М. Античні держави Північного Причорномор'я. В: Україна: хронологія розвитку. Від первісності до пізньої античності. Київ, 2007.
9. Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
10. Попович М. В. Нарис історії культури України. К. : АртЕк, 2001. 728 с. : іл.
11. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. 2 вид. К., 2000. 358 с.
12. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
13. Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Лекція 2. Середньовічна спадщина Русі-України (Київської Русі) у світовому історичному контексті. Русь-Україна від Середньовіччя до Ренесансу (XIII – XVI ст.)

1. Державотворчі процеси на теренах Русі-України у контексті історії Середньовічної Європи.
2. Християнізація Русі та її значення у формуванні цивілізаційної ідентичності українців.
3. Україна у цивілізаційному просторі Європи. Русь-Україна і Візантія.
4. Проблема «київської спадщини»: історичний контекст і сучасність.
5. Монгольська навала: Україна в зіткненні європейської цивілізації із кочовою цивілізацією.
6. Боротьба за спадщину Русі-України. Україна в державних проектах Польської корони та Великого князівства Литовського: XIV – середина XVI ст.
7. Пізньосередньовічна Русь-Україна між латинським Заходом і православним Сходом. Агресивне розширення Московського князівства.
8. Люблінська й Берестейська унії: оцінки та інтерпретації.

Основні поняття теми: державотворення, Русь-Україна, Київська держава, християнізація, цивілізаційна ідентичність, Візантійська цивілізація, ойкумена, спадщина, середньовічна спадщина, історична пам'ять, Руське королівство, українська ментальність, український національний характер, монгольська навала, європейська цивілізація, кочова цивілізація, спадщина Русі-України, Велике князівство Литовське, латинський Захід, православний Схід, Люблінська та Берестейська унії, Середньовіччя, Ренесанс, магдебургське самоврядування.

Семінар 2. «Під знаком Софії»: спадщина України у європейському контексті. Русь-Україна від Середньовіччя до Ренесансу (XIII – XVI ст.)

1. Русь-Україна та Руське королівство в історії та історичній пам'яті українців.
2. Християнізація Русі як цивілізаційний вибір.
3. Розквіт духовності: “талановиті учні видатних вчителів”.
4. Український вимір литовсько-польської спадщини.
5. Інтелектуали українського походження в культурному ландшафті Європи і України: самоідентифікація, навчання, творчий доробок. Острозька академія, братські школи, єзуїтські колегіуми.
6. Український Ренесанс: пошук тяглості в ідеології та культурі.

Джерело:

Оріховський С. «Лист до Яна Франциска Коммендоні про себе самого». 1564 р.
<http://litopys.org.ua/human/hum13.htm>.

Практичне завдання:

1. Дослідіть «Житіє Феодосія Печерського» як оригінальний зразок літератури: зміст та ідеї.
2. Охарактеризуйте один із храмів Русі-України.
3. Аналіз змісту «Листа до Коммендоні» С. Оріховського.

Відвідання Історико-культурного заповідника “Софія Київська” чи Національного музею історії України (зараз – віртуальна екскурсія).

Література до теми:

1. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. З англ. П. Таращук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
2. Ярослав Мудрий та його доба: тисячолітній досвід українського державотворення / редкол.: Огнев'юк В. О., Александрова О. С., Андреев В. М., Додонов Р. О. Київ, 2019.
3. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.) ; НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т. 1: Історія культури давнього населення України. 2001. 1135 с.
4. Літопис руський. Переклад з давньоруської, передмова Л. Є. Махновця. Київ: Дніпро, 1989.
5. Калакура Я.С. Українська культура: цивілізаційний вимір /Я.С. Калакура, О.О. Рафальський, М.Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 496с.

6. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності 7. / Пер. з англ. Р. Клочко. Харків, 2016. 496 с.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: АртЕк, 2001. 728 с. : іл.
9. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель і народів / П.-Р. Магочій. Ужгород, 2012.
10. Попович М. В. Нарис історії культури України. К. : АртЕк, 2001. 728 с. : іл.
11. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
12. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. – Київ: Парлам. вид-во, 2021. – 416 с.
13. Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Лекція 3. Українське національне державотворення у XVII – XVIII ст.

1. Українська козацька держава: етапи становлення. Історична пам'ять про козацьку Україну.
2. Протиборство Заходу і Московії: українсько-російські відносини у добу Гетьманщини.
3. Кримське ханство: шлях від ворога до союзника.
4. Експансія Російської імперії проти Речі Посполитої та ліквідація української автономії.
5. Київ як історико-культурний осередок.
6. Релігійний діалог і соціокультурний розкол України.

Основні поняття теми: українське національне державотворення, українське козацтво, Українська козацька держава, Московія, Кримське ханство, експансія, українська автономія, релігійний діалог, соціокультурний розкол.

Семінар 3. Українське національне державотворення у XVII – XVIII ст.

1. Українська козацька держава: оцінки та історичне значення.
2. Протиборство Заходу і Московії: українсько-російські відносини у добу Гетьманщини.
3. Доля української державності часів «присмерку Гетьманщини».
4. Гетьманські столиці. Київ як центр освіти, науки, мистецтва.
5. Місце України в європейській бароковій культурі.

Практичні завдання:

1. Дослідіть один із козацьких літописів на вибір.

2. Відвідини Національного заповідника “Києво-Печерська лавра”: Доба Мазепинського бароко. Чи відвідання Музею гетьманства.

Література до теми:

1. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Історія української культури: у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.); НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т. 3: Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. 2003. 845 с.
4. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К.: ППІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків, 2016. 496 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skiiskyk_h_voien_do_nezalezhnosti/
6. Вульф Л., Каппелер А., Леп'явко С., Кравченко В. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження. *Україна модерна*. 2011. №18: Пограниччя. Окраїни. Периферії
7. Плохій, Сергій. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. К.: Laurus, 2013. 440 с.: 40 іл.
8. Попович М. В. Нарис історії культури України. К.: АртЕк, 2001. 728 с.: іл.
9. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану (друга половина XV – середина XVII ст.). К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2006. 296 с.
10. Щербак В. Історія Запорозької Січі / у співавт. К.: Арії, 2015. 240 с.
11. Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Лекція 4. «Відкриття національної спадщини» у процесі українського націєтворення: кінець XVIII – сер. XIX ст.

На шляху до національного самоусвідомлення:

др. пол XIX – поч XX ст.

1. Втрата державності та особливості існування українських земель під імперським правлінням.
2. Процес формування модерної української нації: національний та європейський виміри. Етапи українського національно-визвольного руху.
3. Пошуки українського месіанізму. Кирило-Мефодіївське братство.
4. Громадівство, як український народницький міф. Ідеологія соборності.
5. Модернізація та її вплив на розвиток української культури. Політичний етап українського руху.
6. Народництво як українська інтелектуальна відповідь на державницькі ідеї польських і російських інтелектуалів (В. Антонович, М. Драгоманов, О. Кониський, О. Барвінський).
7. Націонал-демократичний табір у боротьбі за політичну і культурну окремішність (І. Франко, М. Грушевський, К. Левицький, С. Єфремов, Б. Грінченко, І. Липа).

8. Політичний етап українського руху. Між самостійництвом і автономізмом. (Ю. Бачинський, М. Міхновський, С. Петлюра, Л. Юркевич).
9. Український консерватизм як відповідь на поширення соціалістичних ідей (В. Липинський, С. Чикаленко)
10. Соціокультурні процеси в Україні 2-ї половини ХІХ ст. – початку ХХ ст.: національний і європейський контексти.

Основні поняття теми: національна спадщина, український національно-визвольний рух, модерна українська нація, модернізація, громадівство, український народницький міф, соборність, «козацький міф», «Переяславська легенда», «легенда Люблінської унії», європейський романтизм, культурна окремішність, самостійництво, автономізм, український консерватизм, маргіналізація, акультурація, подвійна лояльність, ідеологія рашизму.

Семінар 4. «Відкриття національної спадщини» у процесі українського націєтворення: кінець ХVІІІ – сер. ХІХ ст.

1. Формотворчі ідеї для постання української нації: український і європейський вимір.
2. Внесок українських інтелектуалів у формування історичної пам'яті українського народу (М.Максимович, М.Костомаров, П.Куліш).
3. Західноєвропейські впливи на національну еліту Галичини (І.Вагилевич, Я.Головацький, М.Устиянович).
4. Спільності і відмінності національного відродження України і країн Центрально-Східної Європи в добу романтизму.
5. Маргіналізація, акультурація та причини подвійної лояльності українського соціуму.
6. Російський царат й український національно-визвольний рух. Оформлення ідеології сучасного рашизму.
7. Мова як важіль імперського впливу на розгортання культурно-національного руху.

Відвідини Національного музею Тараса Шевченка: Світ українського генія.

Практичне завдання:

1. Аналіз «Записка в справі обмежень української мови» В. Антоновича.

Джерело:

В. Антонович «Записка в справі обмежень української мови».

<http://litopys.org.ua/anton/ant08.htm>

Література до теми:

1. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2966>.

2. Гирич І. Формування модерної нації. Теорія і суспільні виклики (XIX – початок XX ст.). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 109 с.
3. Гирич І. Українська історія: через ідентичність до держави. К.: Українські пропілеї, 2021. 270 с.
4. Гирич І. Українські інтелектуали і політична окремішність (середина XIX – початок XX ст.) / Видання друге, виправлене і доповнене. К.: Українські пропілеї, 2020. 452 с.
5. Гирич І. Михайло Грушевський: конструктор української модерної нації. К.: Смолоскип, 2016. 840 с.
6. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
7. Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з аєгл. П. таращук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
8. Єкельчик С. Українофіли. Світ українських патріотів другої половини XIX ст. К.: КІС, 2010. 272 с.
9. Історія української культури : у 5 т. / Б. Є. Патон (голов. ред.); НАН України. К.: Наукова думка, 2001. Т. 4, кн. 2: Історія української культури другої половини XIX століття. 2005. 1296 с.
10. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
11. Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
12. Hamm M.F. Kiev. A Portrait, 1800–1917. Princeton: Princeton University Press, 2003. 304 p.
13. Meir N. Kiev, Jewish Metropolis: A History, 1859–1914 (The Modern Jewish Experienc
14. Bloomington: Indiana University Press, 2010. 424 p.
https://chtyvo.org.ua/authors/Natan_M_Meir/Kiev_Jewish_Metropolis_A_History_1859-1914_
15. Плохій, Сергій. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. К.: Laurus, 2013. 440 с.: 40 іл.
16. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків, 2016. 496 с.
17. https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skifskikh_voien_do_nezalezhnosti/anh1/

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Україна у XX та на початку XXI ст.

Лекція 5. Україна у горнилі війн, революцій в першій третині XX ст.

1. Соціокультурні процеси в Україні на початку XX ст.: національний та європейський контекст.
2. Доля розділеної нації в умовах Першої світової війни. Українське питання в ідеології «руського міра».

3. Українська революція в контексті державотворення та україно-російського протистояння.
4. Українська політична еміграція в Європі (1920-1930-ті) - центр розвою національно-державної ідеології.
5. Українські землі у 1920 роках: уроки становлення Радянської імперії.

Основні поняття теми: Перша світова війна, ідеологія «руського міра». Українська революція, україно-російське протистояння, українська діаспора, економічна еміграція, політична еміграція, українська національно-державна ідеологія, Радянська імперія, «Червоний ренесанс».

Семинар 5. Україна у горнілі війн, революцій в першій третині ХХ ст.

1. Соціокультурні процеси в Україні на початку ХХ ст.: національний та європейський контекст.
2. Українська революція й відродження української державності. Досвід однієї незасвоєної суспільної практики.
3. Війни України з більшовицькою росією (1917–1923 рр.).
4. Українізація та феномен «червоного ренесансу».
5. Західноукраїнські землі в умовах повоєнних реалій.

Практичне завдання:

1. Охарактеризуйте одного з діячів “розстріляного відродження”.

Література до теми:

1. Гай-Нижник П.П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920 рр.). К.: “ЩеК”, 2010. 304 с.
2. Гирич І. В’ячеслав Липинський: хлібороб і жовнір (Співвідношення демократичного і консервативного в його історіософії).– К., 2019.– 310 с.
3. Горліс-Горський Ю.. “Ми ще повернемося!”: Спогади. Повість. Поезії. Документи. Листування. Бібліотека Історичного клубу “Холодний Яр”. Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2012. 432 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
5. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. 1918– 1920: Документи і матеріали: У 2 т. Київ, 2006.
6. Донцов Д.І. Рік 1918, Київ: Документально-художнє видання/ Упоряд.: К.Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 208 с. :іл.
7. Другий зимовий похід, або Листопадовий рейд / Упорядник О. Веремійчик. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2006. 248 с.
8. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): Нариси інтелектуальної історії. К., 2013.
9. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.

10. Конгрес Українських Націоналістів 1929 р.: Документи і матеріали / Упоряд. В. Муравський; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника; Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2006. 420 с.
11. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. Ч 1. К.: Інститут історії України НАН України, 2009. 445 с.; Ч 2. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 382 с.
12. Попович М. В. Червоне століття. К.: АртЕк, 2005. 888 с.
13. Bilenky, Serhiy. Imperial Urbanism in the Borderlands. Kyiv, 1800–1905. Toronto: University of Toronto Press, 2017. 512 p.

**Лекція 6. Українська нація та її боротьба за своє існування в умовах
тоталітаризму (1930–1940 рр.). Україна від тоталітаризму до
розкладу системи: 1950 – 1980 рр.**

1. Радянське поневолення України як чергова спроба зміни цивілізаційної парадигми.
2. Голодомор-геноцид 1932–1933 р. та репресії - інструменти знищення української нації.
3. Друга світова війна. Україна між двома тоталітарними режимами: боротьба з нацизмом і більшовизмом. 1939–1945 рр.
4. Соціокультурне життя в Україні 1930 – 1940 рр. під більшовицьким ідеологічним тиском. «Розстріляне Відродження».
5. Зміни і трансформації в економічному та політичному середовищі України у 1950 – 1980 рр.
6. Український рух опору 1950 – 1980 рр.: напрями, сутність, діяльність.
7. Особливості розвитку української культури у 1950 – 1980 рр.
8. Лінгвоцидні практики радянської імперії в Україні за советської доби.

Основні поняття теми: тоталітарний режим, радянська модернізація, парадигма, цивілізаційна парадигма, цивілізаційна парадигма, голодомор, геноцид, репресії, нацизм, більшовизм, «Розстріляне Відродження», соціалістичний реалізм, рашизм, український рух опору, відлига, застій, перебудова, шістдесятництво, дисидентський рух, лінгвоцид, офіціоз, андеграундна культура.

**Семінар 6. Українська нація в боротьбі з тоталітарними
режимами (1930–1940 рр.).
Україна від тоталітаризму до розкладу системи: 1950 – 1980 рр.**

1. Радянська усебічна життєва реформа в Україні 1930-х рр.
2. Західноукраїнські землі між двома світовими війнами: змагання за збереження національної ідентичності.
3. Україна у Другій світовій війні. Спростування рашистської монополії на «Велику перемогу».

4. «Розстріляне відродження» і «соціалістичний реалізм» та їхній вплив на формування ідентичності українців.
5. «Відлига», «застій» і «перебудова» – штучність термінів та історичний сенс процесів. «Фасад» і радянські реалії в Україні.
6. Постаті суперечливої доби.
7. Шістдесятництво і дисидентський рух в Україні та Росії: світоглядні відмінності.
8. Суперечливі явища в соціокультурному бутті 1970–1980 рр.: офіціоз і андеграунд.

Література до теми:

1. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. П. Богуцького. Київ: Знання, 2007. 679 с. <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2966>.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Веселова О. М., Марочко В. І. Голодомори на Україні 1921–1923, 1932–1933, 1946–1946 років: Злочини проти народу. К. – Нью-Йорк, 2000. 265 с.
4. Великий терор в Україні. “Куркульська операція” 1937–1938 рр.: у 2-х частинах / Упоряд. Сергій Кокін, Марк Юнге. К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2010.
5. Довженко О. П. Сторінки Щоденника (1941–1956). К.: Вид-во гуманіт. л-ри, 2004. 384 с.
6. Життя і діяльність Степана Бандери: документи й матеріали / Редактор і упорядник Микола Посівнич. Тернопіль: Астон, 2008. 448 с., іл.
7. Скульчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ, 2008. 304 с.
8. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
9. Патриляк І.К., Боровик М.А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. 590 с.
10. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків, 2016. 496 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skiifskikh_voien_do_nezalezhnosti/
11. Роготченко О.О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм. К., 2007. http://www.mari.kiev.ua/PDF/Rogotchenko_SOCREALISM.pdf
12. Українська повстанська армія. Історія нескорених. Львів, 2007. 352 с.
13. Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.) / НАН України. Інститут історії України. К.: Рідний край, 2000.
14. Дзюба І. М. Інтернаціоналізм чи русифікація? К.: Видавничий дім «КМ Академія», 1998. 276 с.
15. Обертас О. Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і - початок 1970-х років) / Передм. М. Коцюбинської; післям. О. Зінкевича. К.: Смолоскип, 2010. 300 с.
16. Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). У 2-х книгах, 3-х частинах. Кн. 1, ч. 1-2 / Відп. ред. В.М. Даниленко.

Київ: Інститут історії України НАН України, 2010. 351 с. (Серія «З історії повсякденного життя в Україні», т. II).

17. Політичні протести й інакодумство в Україні (1960-1990): Документи і матеріали / Упор. В. М. Даниленко. К.: Смолоскип, 2013. 736 с.
18. Соціальні трансформації в Україні: пізній сталінізм і хрущовська доба: Колективна монографія / Відп. ред. В.М. Даниленко; ред.-упоряд. Н.О. Лаас. Київ: Інститут історії України НАН України, 2015. 698 с.
19. Ясь О. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок ХІХ – 80-ті роки ХХ ст.): Монографія: У 2 ч. / за ред. В. А. Смоля. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2014. Ч. 2. 650 с.

Лекція 7. Україна 1990 – 2020 рр.: у цивілізаційному геополітичному розломі

1. Самоусвідомлення українців і України в кінці 1980 – на початку 1990 років. Народний Рух та його політична роль.
2. Українська діаспора як частина української нації.
3. Відновлення державності в Україні: здобутки та втрати трьох десятиліть.
4. Духовне життя України доби відновлення незалежності: «посттоталітарне», «пострадянське», «національне», «європейське».
5. Україна в російських проєктах «відновлення СРСР», розв'язання загарбницької війни проти України.

Основні поняття теми: цивілізаційний геополітичний розлом, формування української політичної нації, євроінтеграційний вибір, посттоталітарне, пострадянське, національне, європейське, рашизм.

Семінар 10. Україна 1990 – 2020 рр.: у цивілізаційному геополітичному розломі

1. Державотворчі процеси в незалежній Україні: «перемоги» і «поразки».
2. Незавершені українські революції 1990-2014 рр. Консолідація української політичної нації довкола європейського вибору.
3. Рашизм, його витоки і сутність.
4. Російсько-українська війна 2014-202? рр.
5. Україна: проєкція майбутнього (написати есе).

Література до теми:

1. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / Павло Гай-Нижник. К.: «МП Леся», 2017. 332 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
3. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. К.: Наш час, 2008. 432 с.
4. Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.

5. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.

6. Чорнобиль. Документи Оперативної групи ЦК КПУ (1986–1988) / Упоряд.: О. В. Бажан, О. Г. Бажан, Г. В. Боряк, С. І. Власенко. К.: Інститут історії України НАН України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, 2017. 830 с.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-
Лабораторна робота	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Разом		-	93	-	76
Максимальна кількість балів: 169		Розрахунок коефіцієнта: $60:169=0,35$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота студентів спрямована на набуття ними навичок опрацювання джерел і досліджень. Формами самостійної роботи є анотування, рецензування і реферування рекомендованої літератури за розділами навчального матеріалу і полягає в опрацюванні джерел і аналітичній роботі над ними.

<i>Критерії оцінювання самостійної роботи</i>	
5 балів	– відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
4 бали	– добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання.
2- 3 бали	– задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання.
1 бали	– незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі написання студентом модульної контрольної роботи у вигляді тестів чи письмової роботи, спрямованого на формування творчих здібностей, здатності до узагальнень та надання самостійних оцінок подіям та явищам. Максимальна кількість балів за кожну роботу дорівнює 25 балам.

<i>Критерії оцінювання модульного контролю</i>	
24-25 балів	– відмінно, студент глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, грамотно оформив роботу.
15-19 балів	– добре, студент твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання.
10-14 бали	– задовільно, студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання.
0-9 бали	– незадовільно, студент не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою семестрового контролю є екзамен.

Критерії оцінювання

екзамену

35– 40 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
30-35 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
20 -30 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
15-20 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
9-15 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
0- 9 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

6.5 Орієнтовний перелік питань для підготовки до екзамену:

1. Поняття “цивілізація” в історичній науці.
2. Формування цивілізації на території сучасної України в даній історії.
3. Особливості цивілізації і ментальності українців.
4. Історичні етапи протистояння України з Росією.
5. Трипільська культура у формуванні цивілізації в Україні.
6. Кочовики раннього залізного віку в Північному Причорномор’ї.
7. Антична цивілізація у Північному Причорномор’ї.
8. Етногенез українців за археологічними та писемними джерелами.
9. Східнослов’янські союзи племен у V – IX ст. н.е. як основа формування державності.
10. Язичництво Русі. Феномен двовір’я.
11. Об’єднання східнослов’янських племен київськими князями.
12. Значення запровадження християнства на Русі для розвитку цивілізації в Україні.
13. Королівство Русі в кінці XII – першій половині XIV ст.
14. Боротьба за історичну спадщину Русі.
15. Монгольська навала: Україна в зіткненні цивілізацій.
16. Україна в державних проектах Великого князівства Литовського та Річі Посполитої у XIV-XVI ст. ст.

17. Українське козацтво: походження, розвиток, історична роль.
18. Українські землі у боротьбі Великого князівства Литовського та Московського царства у XVI ст.
19. Люблінська унія: сучасні оцінки.
20. Берестейська церковна унія та її значення в історії України.
21. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.
22. Причини Української національно-визвольної війни середини XVII ст.
23. Формування української державності впродовж національно-визвольної війни середини XVII ст.
24. Історична пам'ять про козацьку Україну.
25. Політичне становище Гетьманщини у складі Московської держави впродовж другої половини XVII ст.
26. Доба «Руїни» в українській історії.
27. Політика російського уряду стосовно автономії українських земель у XVIII ст.: ліквідація автономії.
28. Гайдамацький та опришківський рухи.
29. Приєднання Північного Причорномор'я до Російської імперії та його колонізація українцями.
30. Поділи Речі Посполитої в другій половині XVIII ст. та їх наслідки для українських земель.
31. Українське національне відродження XIX ст.: сутність і періодизація.
32. Кирило-Мефодіївське товариство: ідеологія та провідні діячі.
33. Громадівський рух другої половини XIX ст.
34. Модернізація українських земель в Російській імперії та особливості їх проведення.
35. Громадсько-культурний рух у Західній Україні в першій половині XIX ст. «Руська Трійця».
36. Революція 1848 – 1849 рр. в Австрійській імперії та її вплив на розвиток українського національного руху.
37. Українці в суспільно-політичній імперській системі другої половини XIX ст.
38. Промисловий переворот та особливості становлення індустріального суспільства в українських землях (др. пол. XIX – пер. пол. XX ст.).
39. Боротьба за політичну і культурну окремішність українців: ідеологічні засади та провідні діячі.
40. Доля розділеної української нації в умовах Першої світової війни.
41. Українська революція в контексті державотворення та україно-російського протистояння.
42. Політика Центральної Ради. Утворення Української Народної Республіки.
43. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського.
44. Внутрішня і зовнішня політика Директорії УНР.
45. Встановлення радянської влади в Україні.
46. Західноукраїнська Народна Республіка та її роль в історії українського державотворення.
47. Політика «українізації» 20-х – початку 30-х рр. XX ст.
48. Індустріалізація в радянській Україні: сталінська модернізація.

49. Колективізація сільського господарства в Україні та Голодомор-геноцид 1932 – 1933 рр.
50. Сталінський тоталітарний режим в Україні.
51. Організація українських націоналістів (ОУН): утворення, ідеологія та діяльність.
52. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР у 1939 – 1940 рр. Встановлення тоталітарного сталінського режиму в Західній Україні.
53. Україна між двома тоталітарними режимами в Другій світовій війні.
54. Рух Опору проти німецьких окупантів і їхніх союзників на території України під час Другої світової війни.
55. Український національно-визвольний рух проти сталінського тоталітарного режиму (друга половина 40-х – початок 80-х рр. ХХ ст.).
56. Самоусвідомлення українців і України в кінці 1980 – на початку 1990 років.
57. Розпад Радянського Союзу та відновлення державності в Україні.
58. Проблеми формування постіндустріального суспільства в Україні на рубежі ХХ і ХХІ ст.
59. Революції в Україні: причини і результати.
60. Україна в російських проєктах «відновлення СРСР», розв'язання загарбницької війни проти України.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 60 год.

З них: лекції (14 год.), семінарські заняття (14 год.),
самостійна робота (18 год.),
модульний контроль (4 год.), семестровий контроль (10 год.)

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2		
	Т. 1	Т. 2	Т.3	Т.4	Т. 5	Т. 6	Т. 7
Теми	Т. 1	Т. 2	Т.3	Т.4	Т. 5	Т. 6	Т. 7
Лекції (теми, бали)	Л. 1 (1 б.)	Л. 2 (1 б.)	Л. 3 (1 б.)	Л. 4 (1 б.)	Л. 5 (1 б.)	Л. 6 (1 б.)	Л. 7 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)	С. 1 (11 б.)	С. 2 (11 б.)	С. 3 (11 б.)	С. 4 (11 б.)	С. 5 (11 б.)	С. 6 (11 б.)	С. 7 (11 б.)
Самостійна робота (теми, бали)	СР до Т. 1 (5 б.)	СР до Т. 2 (5 б.)	СР до Т. 3 (5 б.)	СР до Т. 4 (5 б.)	СР до Т. 5 (5 б.)	СР до Т. 6 (5 б.)	СР до Т. 7 (5 б.)
Модульний контроль (бали)	МКР 1 (25 б.)				МКР 2 (25 б.)		
Підсумковий Контроль	Екзамен (40 б.)						

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

А) Основна

- Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації. ХІХ–ХХ ст. К.: Генеза, 2000. 360 с. <http://history.franko.lviv.ua/>
- Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Л.: Портал, 2022.
- Дейвіс, Норман. Європа. Історія. / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. Л., «Основи», 2014, 1464 с.: іл.
- Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. К.: Наш час, 2008. 432 с.
- Магочій П.-Р. Україна : історія її земель і народів. Ужгород, 2012.
- Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. К., 2016. 512 с.
https://chtyvo.org.ua/authors/Plokhii_Serhii/Brama_Yevropy_Istoriia_Ukrainy_vid_skifskykh_voien_do_nezalezhnosti/
- Яковенко Н.М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ століття. Київ: Генеза, 1997. 380 с. <http://history.franko.lviv.ua/>
- Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://www.encyclopediaofukraine.com/>
- Kolesnyk Iryna. Global History. Conceptual History / Preface V. A. Smoliy, A. I. Kudryachenko / NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine, State Institution 'Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine'. – Kyiv, 2022. – 344 p. http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016742

Б) Додаткова:

- Антропологічний код української культури і цивілізації (у двох книгах) О.О. Рафальський (керівник авторського колективу), Я.С. Калакура, В.П. Коцур, М.Ф. Юрій (науковий редактор). Київ: ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020–2021. Книги 1–2.
- Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Опозиція в Україні (друга половина 50-х–80-і рр.). К., 2000.
- Баран В.Д. Походження українського народу / В.Д. Баран, Я.В. Баран. – К., 2002.
- Брайчевський М.Ю. Походження Русі. К., 1968.
- Верига В. Визвольні змагання України. 1914 – 1923. Львів, 1998, в 2 тт.
- Голобуцький В. Запорозьке козацтво / В. Голобуцький. К., 1994.
- Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада / В.Ф. Верстюк. К., 1997.
- Володарі гетьманської булави. К., 1985.
- Гетьмани України: історичні портрети. К., 1991.
- Горобець В. «Волимо царя східного...»: Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава / В. Горобець. К., 2007.
- Горобець В.М. Люблінська унія та народження нової вітчизни. К., 2009.

- Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Львів, 2000.
- Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: нариси політичної історії. К., 1993.
- Гуржій О.І. Українська козацька держава у другій половині 17–18 ст.: кордони, населення, право. О. І. Гуржій. К., 1996.
- Залізник Л.Л. Нариси стародавньої історії України. К., 1994.
- Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
- Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х рр. К., 1995.
- Кінан Е. Російські історичні міфи. К.: Критика, 2001.
- Когут З. Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини. 1760–1830. К., 1996.
- Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини. К., 2008.
- Липинський В. Україна на переломі. 1657–1659: замітки до історії українського державного будівництва в XVII ст. К., 1997.
- Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. К., 1994.
- Мірчук П. Українська повстанська армія: 1942–1952. Львів, 1991.
- Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. К.; Л.; Нью-Йорк; Париж; Торонто, 2001.
- Павленко Ю. Історія світової цивілізації. 2 вид. К., 2000. 358 с.
- Реєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – початок ХХ ст.). К., 2003.
- Русначенко А. Від імперії – до України. К., 2009.
- Сас П.М. Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.). К., 1998.
- Смолій В.А. Степанков В.С. Богдан Хмельницький. К., 2003.
- Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія: історія «зради». К., 2013.
- Україна у ХХ столітті: Збірник документів і матеріалів (1900–2000). / Упоряд. А.Г. Слюсаренко та ін. К., 2000.
- Шаповал Ю.І. Україна 20–50-х років – сторінки ненаписаної історії. К., 1993.
- Шпорлюк Р. Імперія та нації: з історичного досвіду України, Росії, Польщі та Білорусі. К., 2000.
- Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. К., 2002.

В) Ресурси Інтернету:

[Громадський просвітницький проект «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт»](#)

Ізборник. Історія України IX – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації: літописи, історія, мовознавство, давня українська література, політологія, літературознавство, граматики та лексикони, історичні мапи.
<http://litopys.org.ua/>

[Козацтво XV–XXI ст. Історія українського козацтва.](#)

Локальна історія: мультимедійна онлайн-платформа. <https://localhistory.org.ua/>.
[Сайт історії Києва.](#)

[Відлуння віків.](#)

[Музейний простір України.](#)

<https://likbez.org.ua/ua/> - Лікбез Історичний фронт.

Г) Англомовна література;

Andrew Wilson. The Ukrainians. Unexpected Nation. Yale Nota Bene: Yale University Press, 2002.

Bilousko O., M. Popovych M. Ukraine: Nature. Traditions. Culture. Kyiv, 2021.

Federica Leone. Kyiv: Saint-Sophia Cathedral and Related Monastic Buildings, Kyiv-Pechersk Lavra. <https://whc.unesco.org/en/list/527>.

Magocsi P.R. A History of Ukraine. Seattle, Wash.: Univ. of Washington Press, 1996. 2010.

Subtelny O. Ukraine: A History. Toronto: 1995. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/11408/file.pdf>.

The people of Ukraine and Ukrainians abroad. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/People.asp>.

Toynbee, A.J. Civilization on Trial. Oxford University Press, New York, 1948.

Ukrainian culture. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Culture.asp>.

Ukrainian history. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/History.asp>.

Ukrainian land. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Land.asp>.

Ukrainian art and architecture. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Art.asp>.

Ukrainian literature. Internet Encyclopedia of Ukraine (IEU), hosted by the Canadian Institute of Ukrainian Studies. <http://encyclopediaofukraine.com/Literature.asp>.